

ንመከላኸሊ ክታቦት ኣንጻር ሓይዳይነት ሕማም ነድሪ ኣብ ቆርቦት (ሀርፕስ ዞስተር፣ ዞስተር) – ምስ መቅተሊ ዘለዎ ክታቦት (ረኮምቢናንት)

እቲ ዓይነት ሕማም ነድሪ (ዞስተር) ኣዝዩ ዘቐንዘ ከምኡውን ኣብ ከባቢ ዝተደረተ ነድሪ ቆርቦት እዩ። ብቫይረስ Varicella-ዞስተር እዩ ዝልበድ፣ ንሱ ውን መልዓሊ ፍሮማይ (ቫሪሰል) እዩ። ኣብ ጀርመን ብግምት ዳርጋ 300 000 ሰባት ኣብ ዓመት ብእኡ ይሞቱ፣ እናበዝሐ ውን ይኸይድ ኣሎ።

ዞስተር ጥራይ ኣብ ቀደም ድሮ ልበዳ ቫይረስ ፍሮማይ ዝነበሮም ሰባት እዩ ዘቐልቐል። ቀዳማይ ርክብ ኣብ ህይወት ምስቲ ቫይረስ ዞስተር ቫሪሰላ (VZV) ክሰብ ሕማም ፍሮማይ እዩ ዝበጽሕ፣ ኣብ ሓይሓይ ጉዳያት ውን ከይተገንዘብካ ከለኻ ክፍጸም ይከኣል። እቲ ፍሮማይ ክኣወ እንከሎ፣ ሓይሓይ ቫይረሳት ኣብቲ ናይ መትንታት ጽኪ (ጋንግልያ) ኣብ ዕትብቲ ዓንዲሕቕን ሓንጎልን ይተርፍ። ኣብኡ ምልክታት ሕማም ብዘይ ምልዓል ምሉእ ህይወት ክጸንጹ ይኸእሉ እዮም። ዕድሙ ህይወት እናወሰኸ ከሎ፣ ብሕልፊ ካብ 50 ዓመት ንላዕሊ ዘለው ሰባት ከምኡውን ኣብ ዝደከመ ስርዓተ ምክልኻል ዘለዎም ሰባት (ዋላ ብመድሃኒታት ዘስዕብ) እቶም ቫይረሳት እንደገና ንጡፋት ክኾኑ ይኸእሉ። እቲ ዳግመ ምትንጎእ ናይቲ VZV ልበዳ ሽዑ ክሰብ ንቡራት ምልክታት ሕማም ናይ ዞስተር ኣብቲ ዝከናወነን ቦታ ዝምልከቱ መትንታት ክበጽሑ እዩ። ግንደ ስምዒታት፣ ቅይሕ ዝኾነ ቁርቦት፣ ማይ ምዕጎ ኣብ ሓይ ዝተደረተ ቦታ፣ ብዝበዝሖ ብርታዕ ዝኾኑ ቃንዛታት። ብዝበዝሖ እቲ ምንጭ/ሱር ወይ እቲ ገጽ ተተንኪሮም ኣለው፣ ብልምዲ ጥራይ ሓይ ናይ ኣካላት ወገን ወይ ገጽ። መበቆል ስም ናይቲ ሕማም ቆርቦት ብጀርመንኛ "ጉርተልሮዝ" ይብሃል፣ ናይ ቁልፊ ጽገሬዳ ማለት'ዩ፣ ከም ቅርጺ ቁልፊ ጌሮም ኣብ ቅርፍቲ ዝኾዱ ካብ ዓንዲሕቕ ዝመጹ መትንታት ስለ ተጎዲኡም።

'ጉርተልሮዝ' ካብ ሰብ ናብ ሰብ ኣይሰግርን እዩ፣ እቶም ዝሓሙሙ ነቶም ቫይረሳት ግና ንተቐበልቲ ሰባት (ብዩናት ዘይኮኑ) ከመሓለፍ ይኸእሉ፣ ንኣ ካብ ዓበይቲ ሰባት ናብ ደቂ-ደቆም፣ ነዚኦም ሽዑ ፍሮማይ ክኣዘ እዮም። እቲ ምምሕልላፍ ጥራይ ብናይ ትንካፊ ልበዳ ብማይ ምዕጎ ክካየድ ይከኣል፣ ብዘሰብ ሰዓልን እንጥሾ ምባልን ኣይከካን።

ጉርተልሮዝ ብዝበዝሖ ኣብ ልዕል ዝበለ ዕድሙ ይቐልቐል እዩ። ኣብቲ ናይ ክንክን ቦታ ናይ ዝተተንከፉ መትንታት ኣብቲ ቁርቦት ማይ ምዕጎ ኣለው፣ ድሓር ክንቐጹ ወይ ተረርቲ ክኾኑ እዮም። እቶም ቃንዛታት ኣብ ዝተተንከፉ ቦታ መትንታት ንዓመታት ክተርፉ ይኸእሉ (ድሕረ-ዞስተር-መትንታት)። ዝስዕቡ ክፍጸሙ ዝከኣሉ ሽግራት ክቐልቐሉ ይኸእሉ፣ መልመስቲ ወይ ተወሰኸቲ ናይ ባክተርያ ልበዳታት ኣብቲ ብዞስተር ዝተተንከፉ ቦታታት ቁርቦት፣ ሳሕቲ ክቐልቐሉ ዝኸእሉ ነድርታት ዓንዲሕቕን ቆርቦት ሓንጎልን ረኽቡን። ኣብ ገጽ መትንታት እንድሕር ተተንከፎም፣ ክሰብ ነድርታት ኣብ ዓይኒ ምስ ቆርቦት ረቲና ወይ ናይ ምርኣይ መትንታት፣ ክሰብ መኽሳእቲ ምስማዕ ወይ መኽሳእቲ ጸረ ሚዛን ወይ መልመስቲ ጭዋዳ ገጽ ከስዕብ ይኸእል። ኣብ ገሊኦም ጉዳያት ከኣ እቲ ዞስተር ክሰብ ኣብ ጥቓ ዘለው ከባቢታት መትንታት ክከርግሑ ይኸእል፣ ሳሕቲ ከኣ ኣብ ምሉእ ኣካላት (ዞስተር ገነራሊሳቲስ)።

ምፍዋስ ሕማም ቆርቦት ክደፋፍኡ ዝኸእሉ መድሃኒታት ኣለው፣ ግና ብምኽንያት ዝተተርፉ ቃንዛ መትንታት ናይ ፍውሳ ኣማራጺታት ተደራቶም እዮም። ክታቦት ኣንጻር ጉርተልሮዝ ንምክልኻል ካብ ሕማም ዞስተር የገልግል እዩ ከምኡውን ካብ ምቕልቃል ነዊሕ ዝጸንጹ ኩነት ቃንዛ (ድሕረ-ሀርፕቲሽ ኑራልጊ፣ PHN)።

ክታቦት

እቲ ናይ ዞስተር መቅተሊ ክታቦት ብረኮምቢናንት ተክኖሎጂ ዲ.ኤን.ኤይ እዩ ዝስራሕ። ሓይ ንመልሲ ብደነ ኣገዳሲ ዝኾነ ፕሮቲን ይሕዝ፣ እዚ ካብቲ መልዓሊ ዝምንጭ ፕሮቲን ምስ ሓይ መደልደሊ ሳዕቤን (አጃቫንስ/Adjuvans) ተኣሳሲሩ እዩ። እቲ ነገር ክታቦት ብመርፍእ ኣብ ጭዋዳ ክውጋእ እዩ (ኢንትራ-ጭዋዳዊ ውጋኣ)፣ ኣብ ላዕሊ ምናት ይምረጽ። እቲ መቅተሊ ዘለዎ ነገር ክታቦት ኣንጻር ሕማም ጉርተልሮዝ ንዕድሙ 50ን ለዓልን ዝገበሩ ሰባት ፍቕድ እዩ።

እቲ ነገር ክታቦት ብሓንጎል ምስቶም ዝስዕቡ ነገራት ክቅረብ ይከኣል። ንጡፍ ዘይኮነ ክታቦት ኢንፍሉወንዛ፣ ናይ 23-ቫሊንት ኑሞኮኪ ክታቦት፣ ናይ ጽንባረ ክታቦት ኣንጻር ተታኑስን ዲፍተርያን ብርቱዕ ሰዓልን። ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ኣካላት (የማናይን ጸጋማይን ምናት)። ብዘሰብ ምቕራብ ብሓንጎል ምስ ካልኦት ናይ ክታቦት ነገራት ገና ተመኩሮታት የለዉን።

ክታቦት ንመን ክውሃብ ይግባእ።

- እቲ ብተደጋጋሚ ዝህሉ ኮሚሽን ክታቦት (STIKO) ነቲ ክታቦት ይመኽር እዩ
- ከም ልሙድ ክታቦት ንኩሎም ሰባት ካብ ዕድሙ 60ን ንላዕልን
- ከምኡውን ንዕድሙ 50ን ላዕልን ዘለው ሰባት ምስ ዕብይ ዝበለ ጥዕናዊ ድንገት ብሓይ መሰረታዊ ሕማም ከም ንኣ።
- ተሓክምቲ ምስ መኽሳእቲ ስርዓተ ምክልኻል፣ ብትውልዲ፣ ብምርኽብ ወይ ብመድሃኒታት ዝተመንጩዉ።
- ልበዳ ኤድስ
- ናይ ቅርጥማት ሪሕ ወይ ስርዓታዊ ሉፕስ ኣሪተማቶይስ
- ብሕጻር ነዳሪ ናይ መዓንጣ ሕማማት
- ሕዳራት ሕማማት ኩሊት
- ሕማማት ሳንቡእ፣ COPD ወይ ኣዝማ
- ዲያቦቲስ መሊቱስ።

እቲ ነገር ክታቦት 2 ግዜ ኩሉ 2ይ ወርሒ ክቅረብ እዩ። ሓንጎል ምስተቐርብ ብውሕዱ 2 ክሰብ ዝለዓለ 6 ወርሒ ክጸናሕ ኣለዎ። እቲ ምክልኻል ክታቦት ዳርጋ 4 ሰሙን ድሕሪ 2ይ መጠን ክጸብ ይከኣል። ድሓር ድሕሪ ቅሩባት ዓመታት ቀጻሊ መጠን ኣድላይ እንተ ኾይኑ ሕጂ ኣይተፈልጠን ኣሎ።

ክታቦት ንመን ክውሃብ ኣይግባእን።

አብ ሓደ ሕዳር፣ ሕክምና ዘድሊ ሕማም ምስ ረስኒ (ልዕሊ 38.5 ዲግሪ) እቲ ክታቦት ናብ ካልእ ግዜ ክስገር ኣለዎ። ንሓደ መባእታ ክታቦት ቁጥፍ ዘለዎም ሰባት ክታቦት ክወስዱ ኣይግብኦምን። ብዛዕባ ፍልጫ ዝበሉ ጉዳያት ብሓኪምኩም ክትሕበሩ።

ምስ ምቕራብ ክታቦት ዘስተር ኣብ ጥኑሳት ወይ ዘጥብዎ ኣንስቲ ተመኩሮታት የለውን፣ ስለዚ እቲ ክታቦት ንጥንቃቄ ክውገድ ኣለዎ (እቲ ነገር ክታቦት ጥራይ ድሕሪ 50 ዓመት ፍቕድ እዩ)።

እቶም ሕማም ዘስተር ድሮ ዝተጅመረሎም ሰባት ነዚ ክታቦት ክወስዱ የብሎምን። ዋላ ሕክምና ብሓደ ዝህሉ ነድሪ መትንጎታት ዘስተር ቦቲ ክታቦት ዝከኣል ኣይኮነን። ከከም ኩነታት እቲ ክታቦት ዋላ ኣብ ድሓር ግዜ ክወሃብ ይከኣል። ሓኪምኩም ብዛዕባዚ ክመኽረኩም ይኽእል።

ኣደብ ድሕሪ ክታቦት

እቶም ክታቦት ዝተገብረሎም ፍሉይ መዕረፊ ክገብሩ ኣየድልዮምን ግና ዘይልሙድ ኣካላታዊ ክብድ ዝበለ ምንቅስቓስ ኣብ ውሽጢ 3 መዓልታት ድሕሪ ክታቦት ክውገድ ኣለዎ። ኣብ ዋሕዚ-ደም መልስታት ዝገብሩ ሰባት ወይ ቕልጡፍ ኣለርጂታት ዝተፈልጡሎም ሰባት፣ ሓኪም ቅድሚቲ ክታቦት ብዛዕባኡ ክትብር ኣለዎ። ሓደሓደ ግዜ ምጥፋእ ቀልቢ ስለዝቕልቕል፣ ክታቦታት እቲ ሰብ ቦጥ ክብል ከሎ ክግብሩ ኣለዎም።

ዝከኣል ሓፈሻውያንን ዞባውያንን መልስታት ድሕሪ'ቲ ክታቦት

ዕላማ እቶም ክታቦታት ብያነ ከምኡ ድማ ምክልኻል ሕማም እዩ። ግና ኣብቲ ክታቦት ዝተገበረሉ ቦታ ብዙሕ ግዜ (ኣብ 10 ሚእታዊት/ፕሮሰንትን ዝያዳን ክታቦት ዝወሰዱ ሰባት) ግዝያዊ ምቕያሕ ወይ ዘቕንዙ ሕብጥን ምድራቕን ከምኡ'ውን ስምዒት ሙቕት ክቕልቀል ይኽእል። እዚ መልሲ ናይ ንቡር በኣሲ ኣብ መንጎ ኣካላትን ነገር ክታቦትን እዩ። ብዝተረፈ ኣብቲ ቦታ ክታቦት ስሓ ክቕልቕል ይኽእል (ዳርጋ 1 ክሳብ 10 ሚእታዊት)፣ ሓደሓደ ግዜ (0.1 ክሳብ 1 ሚእታዊት) ኣብ ከባቢ ሊምፍታት ክሕበጡ ይኽእሉ። ብዙሕ ግዜ ዝስዕቡ ሳዕቤናት ይምከሩ እዮም፣ ናይ ጭዋዳን ርእስን ቃንዛታት፣ ድኻም፣ ምንቅጥቃጥ ቁርን ረስንን ከምኡ'ውን ጸገማት ከስዕ-መዓንጦ። ረስንን ምንቅጥቃጥ ቁርን ብዝተደጋጋሚ ክቕልቀሉ ይኽእሉ፣ ብሓንሳብ እቲ 23-ቻላንት ናይ ኦሞኮኪ ክታቦት ክቕረብ እንከሎ። ሓደሓደ ግዜ ቃንዛታት መሓውር ክቕልቀሉ እዮም። ሓደሓደ ግዜ ምስኣን ቀልቢ ብቐጥታ ድሕሪ'ቲ (ዋላ ውን ቅድሚ'ቲ) ክታቦት ብምኽንያት ውግኣት መርፍእ ክቕልቀል ይኽእል'ዩ፣ ኣብ ውሽጢ መዕረፊ እዋን ንግዚኡ ጸገማት ምርኣይ፣ ግጉይ ስምዒታት ወይ ዘይተደለየ ምንቅስቓስ ምስኡ ብሓንሳብ ከስዕብ ይኽእል እዩ (እንተላይ ኣብ ነጥቢ "ኣደብ ድሕሪ ክታቦት" ረኣ)። እቶም ዝተጠቐሱ መልስታት ብልምዱ ንግዚኡ እዮም ከምኡ'ውን ቀልጢፎም ሳዕቤን ከይገደፉ ይኹዱ እዮም።

ጸገም ክታቦት ክቕልቀል ይከኣል ድዩ።

ጸገም ክታቦት ካብ ልሙድ ብርታዕ ዝሓልፍ ናይ መልሲ ክታቦት ሳዕቤን እዩ፣ እዚ ሳዕቤን ሽዑ ነቲ ተቐባላይ ክጎድእ ይኽእል ግን ኣዝዩ ሳሕቲ ይቕልቀል እዩ። ድሕሪ ምሃብ ረከምቢናንት ክታቦት ዘስተር ዝስዕቡ ነገራት ተዓዚቦም፣ ሳሕቲ ዝመጽእ ቅያር ኣብ ቁርባት ምስቲ ግዜ ክታቦት፣ ናይ ቁጥፍ/ኣለርጂ መልስታት፣ ኣብ መንጎ ካልእ ነድሪ ወይ ካልእ ዓይነት ሕማም ቆርባት። ድሕሪ ምሃብ እዚ ክታቦት'ዚ ከም ኣብ ኩሎም ክታቦታት ኣብ ሳሕቲ ውልቃውያን ጉዳያት ቀጥታዊ መልሲ ቁጥፍ ክሳብ ስምባደ ከስዕብ ይከኣል።

ኣገልግሎት ምምካር ንክቕልቀሉ ዝኽእሉ ጉድናዊ ሳዕቤናት ብሓኪም ክታቦት

ንመወሰኽታ ናይዚ መሓበሪ ወረቐት'ዚ እቲ ሓኪም ናይ ሓበሬታ ዝርገብ የውፍዮልኩም እዩ። ድሕሪ ሓደ ክታቦት ካብ እቶም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ቀልጢፎም ዝሓልፉ ሓፈሻውያን መልስታት ምልክታት እንድሕር ተቐልቂሎም፣ ናይ ክታቦት ሓኪም ውን ናይ ግድን ምምካር ክህበኩም። ሓኪም ክታቦት ብእኡ ትረኽብዎ።

መግለጫ ስምምዕ

ንምክያድ መከላከሊ ክታቦት ኣንጻር ጉርተልሮዘ (ዞስተር) - ምስቲ መቼተሊ ዘለዎ ክታቦት

(ተቐበልቲ ክታቦት ወይ ሕጋዊ ኣለይቶም ብሕገ መሰል ተሓከምቲ ሓይ ቅዳሕ ክወሃቡ ምእንቲ ክኸእሉ፣ ዝምላኡ ፎርማት ምስ ቅዳሕት ክርከቡ ይኸእሉ።)

ስም ተቐባላይ ክታቦት _____

ዝተወልደ ኣብ _____

ኮሎኒያዊ መሓበሪ ወረቐት ኣንቢብን ተረዲኦን ከምኡ'ውን ብሓኪመይ ኣብ ዝርርብ ብዛዕባ'ቲ ክታቦት ብሰፊሖ ተሓቢረ ኔረ።

- ተወሰኽቲ ሕቶታት የብለይን።
- ምስቲ ዝተመኸረ ክታቦት ኣንጻር ጉርተልሮዘ - ምስ መቼተሊ ዘለዎ ክታቦት - ተሰማሚዐ ኣለኹ።
- እቲ ክታቦት እንጽኅ ኣለኹ። ብዛዕባ ዝኾኑ ክሳብታት ናይዚ ክታቦት ተሓቢረ ኔረ።

ምልክታ:- _____

ቦታ፣ ዕለት: _____

_____ ክታቦ መቐባላይ ክታቦት

_____ ክታቦ ሓኪም

ኣልቦ ግዳድነት

እቲ መበቓላዊ ሸርዝዮን (06/2018) ናይዚ መሓበሪ ወረቐት ብብሔር ፍቓድ ካብ ማሕበር ቀጠልያ መስቀል ጀርመን ንትካል/ኢንስቲትዩት ሮበርት ኮኽ ተተርጓሙ ኔሩ። እቲ ብጀርመንኛ ዘሎ ጽሑፍ ወሳኒ እዩ፤ ንዝኾኑ ጌጋታት ምትርጓም ከምኡ'ውን ንእዋናዊ መርገጽ ናይቲ ተቐባሪ ዘሎ ምትርጓም፣ ድሓር ኣብቲ ብጀርመንኛ ዝተጻሕፈ መበቓላዊ ጽሑፍ ምልዋጥ እንተ ዝግበር ኮይኑ፣ ዝኾነ ተሓታትነት ኣይተሓለወን።

ስም

መከላኸሊ ክታበት
ኣንጻር ጉርተልሮዘ
- ምስቲ መቕተሊ ነገር ክታበት

ቅድሚ ምክያድ እቲ ክታበት ብተወሳኺ ዝስዕብ ሓበሬታ ይድለ።

1. እቲ ተቐባላይ ክትበት ሕጂ ጥዑይ ድዩ፡

- እው
- ኣይፋል

2. ኣብቲ ተቐባላይ ክታበት ቁጥዑ/ኣለርጂ ተፈሊጡ ዶ፡

- እው
- ኣይፋል

እንተተፈሊጡ፣ ኣየኖት፡ _____

3. ኣብቲ ተቐባላይ ክታበት ድሕሪ ቅድሚኡ ዝተገብረ ክታበት ናይ ቁጥዑ ኩነታት፣ ልዕል ዝበለ ረስኒ ወይ ካልኣት ዘይንቡራት መልስታት ተቐልቂሎም ኔሮም፡

- እው
- ኣይፋል

ዝያዳ ብዛዕባ ምክልኻል ክታበት ኣንጻር ጉርተልሮዘ ክትፈልጡ እንተደሊኹም፣ ነቲ ናይ ክታበት ሓኪም ሕተቱ ኢኹም!

ናብ ቆጻራ ክታበት እቲ መጽሓፍ ክታበት ብክገብሩኩም ተማልእዎ!